

■Gülnar Yunusova

Haruki Murakami yaradıcılığa "Küləyin nəğməsinə dinlə" adlı romanı ilə başlamışdır. Romanın adı XX əsr amerikalı yazıçısı Truman Kapotenin 1947-ci ildə qələmə aldığı "Shut a Final Door" (Son qapını bağla) hekayəsinin sonuncu - "Heç bir şey düşünməyin, küləyi düşünün" cümləsindən götürülmüşdür.

H.Murakami 1978-ci ildə ilk romanını tamamladıqdan sonra onu "Bungey" ədəbiyyat jurnalının gənc istedadlar müsabiqəsinə göndərmişdir. 1979-cu ilin aprel ayında roman müsabiqənin qalibi olaraq "Yeni yazarlar üçün Gunzo mükafatı"na layiq görülmüşdür. "Küləyin nəğməsinə dinlə"

kiyyəçi 1970-ci ilin yay tətili zamanı Tokiyodan doğma şəhəri olan Kobeyə dönmüş və 18 gün müddətində həyatındakı əhvalatları nəql etmişdir. Romanın xüsusi bir ideyası olmadığını vurğulayan yazıçı bu məsələyə belə bir aydınlıq gətirmişdir: "Burada mənim də anlamadığım çoxlu şeylər var. Çox şey bilinməyən şəkildə meydana çıxır, sanki avtomatik yazı kimi. İlk səhifələrdə demək istediklərimi yazmışam, sonrasında isə heç bir mesaj yoxdur. Mən heç nəşr olunacağını belə düşünmürdüm".

H.Murakami bədii yaradıcılığa özünüməalicə üsulu kimi başlamışdır. Gənc Harukinin atası ilə olan problemlə münasibətləri, yaxın dostunu itirməsi, ilk uğursuz eşq macəraları kimi məsələlər yazıçıya böyük təsir göstərmişdir. Yazıçının avtobiografik cizgilərlə zəngin ilk yaradıcılıq məhsulu olan "Küləyin nəğməsinə dinlə" romanının baş qəhrəmanı Boku (Mən) müəyyən dərəcədə Haruki Murakaminin prototipidir. Boku iyirmi yaşından yazmağa çalışdıqlarını iyirmi doqquz yaşında söyləməyi bacarmışdır. Səkkiz il ərzindəki müxtəlif təcrübələr - ağırlı zərbələr, anlaşılmazlıqlar, saysız kələklər, yalanlarla üzleşən gənc yazmaqla özünüməalicə istiqamətində bir addım atmışdır: "Əlbəttə, bu heç bir problemi həll etməyəcək, hətta ola bilsin ki, hekayə bitdikdən sonra hər şey olduğu kimi qalacaq. Göründüyü kimi, mətnin yazılması özünüməalicə vasitəsi deyildir, sadəcə olaraq, özünüməalicə istiqamətində zəif bir addımdır. Uğurlu irəliləyər-

yük Depressiya ilə bağlı çəkilən köhnə filmə belə bir zarafat eşitmişdim: "Mən Empayr Steyt Bildinqin yanından keçəndə həmişə çətrimi açıram. Yuxarıdan hey adam tökülür".

"Küləyin nəğməsinə dinlə" əsərindən verilmiş bu nümunəyə nəzər yetirsək, müəllif simvolik Amerika obyekti olan "Empayr Steyt Bildinq" binasına və tarixi hadisələrə əsaslanan filmə istinad edərək yaponcaya xas olmayan yeni ədəbi xüsusiyyət ortaya çıxartmışdır. Roman orijinal dili olan yapon dilində başqa bir dildən çevrilmiş əsər təsiri bağışlayır. H.Murakaminin dili və ədəbi mənzərəsi müasirləri ilə müqayisədə tamamilə fərqlidir. Bu baxımdan da, həm ədəbi tənqidçilər, həm də dilçilər H.Murakaminin mübahisəli dil istifadəsinə qarşı çıxmışdır. Bütün bu tənqidlər qarşısında H.Murakami "Küləyin nəğməsinə dinlə" romanını əvvəl ingilis dilində yazdığını və sonra yapon dilinə tərcümə etdiyini bildirmişdir. Qərb, xüsusilə, Amerika ədəbiyyatını oxuyan H.Murakami üçün yapon dilində yazmaq çox çətin idi: "Mən iyirmi doqquz yaşım olanda roman yazmağa başladım. Mən nəse yazmaq istəyirdim, lakin necə edəcəyimi bilmirdim. Yaponca necə yazacağımı bilmirdim, yapon yazıçıların əsərlərindən demək olar ki, heç nə oxumamışdım. Buna görə də üslubu, quruluşu - hər şeyi oxuduğum amerikalı və Qərb kitablarından götürdüm. Nəticədə isə mən öz üslubumu yaratdım. Beləliklə, bu bir başlanğıc idi".

H.Murakami dilinin və üslubunun

birçə fotosu var. Arxasında tarix yazılıb: "Avqust, 1963-cü il". Prezident Kennedinin başından vurulduğu il. Dəniz kənarında, hansısa bir bağ yerində bəndin üstündə oturmaq, cəndədi gülümsəyir. Cin Seberq stilində qısa kəsilmiş saçlar (əslində isə, onun saç düzümü mənə Auşvitsi xatırladı), əynində isə qırmızı damalı uzun don".

Romandan verilmiş bu nümunədə, Boku iyirmi bir yaşında canına qəsd edən üçüncü rəfiqəsi haqqında danışarkən əlində mövcud olan bir fotodan bəhs edir. Fotonun arxasında tarix göstərilmişdir ki, təhkiyyəçi bu tarixi Amerikanın 34-cü prezidenti Con Kennedinin başından vurulduğu tarixlə xatırlayır, rəfiqəsinin xarici görünüşünü amerikalı kinoaktrisası Cin Seberqə bənzədir. Prezident Con Kennedinin adı əsərdə çox sıx çəkilir. Con Kennedinin vurulduğu il Boku nun həyatında bir dönüş nöqtəsi olmuşdur: "Əlimə xətkəş alıb ətrafıma göz gəzdirməyə başladığım il prezident Kennedinin öldürüldüyü il idi. Deməli, artıq 15 il keçib. Düz 15 il hər şeyi atmaqla məşğul olmuşam". Bu nümunədə də H.Murakaminin kosmopolitizmi açıq şəkildə meydana çıxır. Romanda Yaponiyadakı bir hadisəni deyil, prezident Kennedi ilə bağlı hadisələrin seçilməsini H.Murakami belə izah etmişdir: "Kennedi siyasətinə heyran olmamışdım, lakin 1960-cı illərin əvvəllərində gətirdiyi idealist, liberal atmosferdən çox təsirlənmişdim".

Yuxarıda romandan verilmiş nümunələrdə Haruki Murakaminin daha çox Amerikadan təsirləndiyi aşkar olur. Əlbəttə, bunun səbəbi H.Murakaminin doğulduğu tarixdən bir neçə il sonra Yaponiya ilə ABŞ arasında imzalanan sazişlər olmuşdur. Bu anlaşmalara əsasən, işğal rejiminə son qoyulmuş, ABŞ və Yaponiya münasibətləri hərtərəfli inkişaf mərhələsinə daxil olmuşdur. Haruki Murakaminin böyüdüüyü Kobe kimi liman şəhəri isə amerikalıların və ABŞ istehsalı məhsulların daxil olduğu ilk yerlərdən idi. Lakin H.Murakaminin dünyagörüşünün formalaşmasında Amerika ilə yanaşı, ümumilikdə, Qərb mədəniyyətinin böyük rolu olmuşdur. İlk qələm təcrübəsində daha çox Amerikanın önə çıxmasına baxmayaraq, yunan, alman, fransız, ingilis, italyan mədəniyyətlərinin təsiri də yazıçının bədii irsində öz əksini tapmışdır: "Əgər sizə incəsənət və ədəbiyyat lazımdırsa, gərək yunanların yazdıqlarını oxuyasınız". Heç təsadüfi deyildir ki, H.Murakami yaradıcılığının erkən dövrlərində ölkəsində məruz qaldığı bir çox tənqidlərdən, eyni zamanda, yaradıcılığına olan münasibətlərdən yayınmaq üçün həyat yoldaşı ilə Avropa turuna çıxmış və bir müddət Yunanıstanda yaşamışdır. Hətta yazıçıya ədəbi şöhrət gətirən "Norveç meşəsi" romanını bu səyahət əsnasında yazmışdır.

Murakaminin dünyagörüşünü formalaşmasına təsir göstərən Qərb mədəniyyəti ədibin yaratdığı bütün qəhrəmanların bəhrələndiyi əsas mənbədir. H.Murakaminin musiqi ilə bağlı zəngin və özünəməxsus dünyagörüşü sözügedən romanda geniş şəkildə öz əksini tapmışdır. H.Murakami romanlarını unudulmaz edən əsas xüsusiyyətlərdən biri bütün filmlərdə olduğu kimi, yazıçının hər bir əsərinin özünəməxsus saundtrekinin olmasıdır. "Küləyin nəğməsinə dinlə" romanının saundtreki isə amerikalı rok qrupu Beach Boysun "Koliforniya qızları" (California Girls) musiqidir.

Avtobiografik məqamlarla dolu olan "Küləyin nəğməsinə dinlə" əsəri H.Murakaminin zəngin və özünəməxsus dünyagörüşünü özündə ehtiva edən romandır. H.Murakaminin qeyd etdiyi kimi, çap olunacağı ilə belə düşünmədiyi romanda xüsusi müəllif ideyası olmamasına baxmayaraq, kifayət qədər uğurlu bir əsər olmuşdur. H.Murakaminin çağdaş dünya ədəbiyyatında tutduğu mövqeyi məhz ilk yaradıcılıq addımlarının doğru yöndə atılmasından irəli gəlir. Yazıçının sonrakı mərhələdə yazdığı romanlarında müşahidə olunduğu kimi, ilk əsərində də doğma Yaponiyasını qlobal mədəni dəyərlər və ədəbi meyarlarla birləşdirərək oxucularına təqdim etmişdir.

Sadəcə küləyi düşünün...

Haruki Murakaminin "Küləyin nəğməsinə dinlə" romanı haqqında düşüncələr

romanının ilkin adı "Happy Birthday and White Christmas" (Ad günün mübarək və Bəyaz Milad bayramı) olmuşdur. 1979-cu il iyul ayının 23-də Kodanşa nəşriyyatında "Küləyin nəğməsinə dinlə" adı ilə işıq üzü görən romanın üz qabığında ilkin adı "Happy Birthday and White Christmas" sözləri də öz əksini tapmışdır. Roman 81-ci "Akutaqava mükafatı"na namizəd göstərilmiş, əhəmiyyətli bir əsər olaraq dəyərləndirilsə də, mükafatı qazana bilməmişdir. Əsər 1981-ci ildə rejissor Kazuki Omori tərəfindən ekranlaşdırılmışdır.

Yeniyyətlik illərini Qərb ədəbiyyatı oxumaqla keçirən və Ədəbiyyat fakültəsini bitirən Haruki Murakami yaradıcılığa 29 yaşında başlamışdır. "Heç ağılımın ucundan belə keçirməmişdim, lakin roman yazmağı düşündüm" deyən yazıçı ilk addımını 1978-ci il aprel ayında atmışdır. Həmin ilin 1 aprel tarixində Cinqu stadionunda çəmənlikdə uzanıb beyzbol yarışını izləyən H.Murakami anidən roman yazmağa qərar vermişdir: "Mənim, "Bəli, mən roman yazım" deyərək ilk dəfə ağılımdan keçirdiyim andı bu. Açıq səma, yaşıl tər çəmənlərin toxunuşu, beyzbol çomağının həzz verən səsinə hələ də xatırlayıram. O an göydən bir şey səssizcə süzülərək aşağı enmiş və mən də onu uğurlu şəkildə yaxalamışdım sanki".

H.Murakami yaradıcılığının erkən dövrlərində caz klub-bar işlədirdi, yazmağa isə iş arası 30 dəqiqə - 1 saat vaxt ayırırdı. İlk qələm təcrübəsi "Küləyin nəğməsinə dinlə" məhz iş arası fasilələrdə fiziki yorğunluqla, zamanla yarışaraq yazılan romandır. Baxmayaraq ki, romanda müəyyən yeniliklər var, lakin duyğular çox zəifdir. H.Murakami əsəri xronoloji ardıcılıqla yazmadığını, hər bir səhnəni ayrılıqda yazıb, sonradan onları tam parça halına gətirdiyini bildirmişdir. Əsərin ilk səhifələrində mətnin yazılmasının əhəmiyyətindən danışaraq özünüməalicə üçün faydalı olacağı nəzərə çatdırılır. Əsərin təhkiyyəçisi - baş qəhrəmanı adsız "Boku - Mən" Derek Hartfild yaradıcılığından bəhrələndiyini xüsusi diqqətə çatdırır. Bundan sonrakı hissələrdə isə oxuculara ötürülən bir ismarıq yoxdur, əsərin hər hansı bir ideyası önə çıxmır. Təh-

sə, bəlkə illər sonra - on il sonra xilas olmuş özümü tapa bilərəm".

Roman 29 yaşındakı Bokunun təhkiyyəsi ilə başlayır və təhkiyyəçinin dilindən verilən epiloqla sona çatır. Hətta əhvalatların cərəyan etdiyi tarixlər də 8-26 avqust 1970-ci il - 18 gün kimi dəqiqliklə göstərilmişdir. Əsərin birinci hissəsini proloq adlandırmaq bilərəm ki, burada 29 yaşında qarşımıza çıxan Boku hekayəti qələmə almaqdakı məqsədini izah edərək Derek Hartfild yaradıcılığından bəhrələndiyini vurğulayır. Bundan sonra hekayəni nəql edən Boku 21 yaşındadır. Universitet üçün Tokyoya getmiş Boku 21 yaşında - 1970-ci ilin yay tətili zamanı 18 günlük doğma şəhəri Kobeyə geri döndür. Universitetə qəbul zamanı tanış olduğu "Siçovul" ləqəbli dostuyla isti yay günlərini barda pive içməklə, hovuzda üzməklə keçirirlər. Qısa müddət ərzində barda tanış olduğu bir neçə qadınla olan münasibətləri, doğma şəhərindəki uşaqlıq xatirələri əsərin süjetini təşkil edir. Məlum olduğu kimi, H.Murakami 1949-cu ildə anadan olmuş və iki yaşından universitetə qəbul olana qədər Kobedə yaşamışdır. Bu prizmadan yanaşıda 1970-ci ilin 21 yaşındakı Boku yazıçının özüdür. Ailənin tək övladı olan Boku mütləq etmək və musiqiyə olan dərin sevgisi ilə də yazıçının həyat faktlarını xatırladır. Romanın epiloqunda Boku yenidən 29 yaşında meydana çıxır və artıq evlənmiş, xanımı ilə birlikdə Tokyoda yaşayır. Boku sonda yenidən Derek Hartfild yaradıcılığına dönrək hekayətini tamamlayır.

"Küləyin nəğməsinə dinlə" romanı Haruki Murakaminin kosmopolitizmini və dilindəki amerikalı təsirlərini ən yaxşı əks etdirən əsərlərdəndir.

"Danışacaq uzun məsələdir, mənim 21 yaşım var. Kifayət qədər cavanam, lakin əvvəl daha cavan idim. Əgər bu xoşuma gəlməsə, bazar günü səhər Empayr Steyt Bildinqin damından özümü aşağı ata bilərəm. Bö-

ən önəmli tərəflərdən biri qəhrəmanlarının kosmopolit davranışı və bu qəhrəmanların şüurlarının, təxəyyüllərinin kəskin şəkildə əks olunmasıdır. Qeyri-ənənəvi üslub - qlobal mədəniyyət məhsulları, istehlak mallarına istinad, milliyyətçi olmayan, özü ilə mübarizə aparın qəhrəmanlar Haruki Murakaminin tamamilə özünəməxsus mənlilik duyğusundan xəbərlər. "Küləyin nəğməsinə dinlə" romanının dili, ritmi, tonu kosmopolitizmin yazıçının qəhrəmanlarının şüurunda və şəxsiyyətlərinin formalaşmasında nə dərəcədə rol oynadığını meydana çıxartmağa kömək edir. Əsərin qəhrəmanları yaponlardır, məkan olaraq da Yaponiyadır, lakin bu qəhrəmanlar Qərb musiqisini dinləyir, Qərb ədəbiyyatını oxuyur, Qərb markalarından istifadə edirlər. Müəllif Yaponiyanın regionallığını, mədəniyyətini aşkar edən bütün simvolları ortadan çıxartmışdır. Romanda nəinki mədəniyyət və istehlak malları, eyni zamanda, zamanın tarixi hadisələrlə bağlı xatırlanması, xarici görünüşün bənzədilməsi kimi şüura hopmuş hər şey Qərb məhsuludur. "Məndə onun